

kónak. Hanem egyszer — hiába mentem. Érdeklődésemre, hogy merre keressem, újracserepedett házukra mutatva, Gábor bácsi azt felelte: „Hát nem látod? Felszállt a háztetőre...”

Az útnak indulás lobogó izgalmánál csak a megérkezés hamu alatt párázsló öröme felemelőbb. Aminthogy a hazatérés bizonyosságánál is csupán az a megnyugtatóbb, ha idő teltével az ember újból útra kelhet.

Csak legyen, akikért felkerekedjünk.

És lobbót vessen a hamu alatt őrzött parázs, amint megérkeztünk...

Recsenyéd, 1986. június 8.

Ui.: 1986 júniusában azzal utaztam haza szülőfalumba, hogy az Utunk 1987-es évkönyve számára három vallomásfélével elkészüljek. Azért hárommal — így szólt a baráti jó tanács —, mert akkor nagyobb esélyem van rá, hogy legalább az egyiket közölni tudják. Nem jelent meg, persze, egyik sem. De én mégis hálás vagyok Lászlóffy Aladárnak meg Király Lászlónak, hogy akkor írásra biztattak. Első házkutatásunkat (1985. október 1.) követően három-négy hónapig még a munkadüh (ez is egyfajta „kisebbségi” betegség volna?) megszállottságával dolgoztam ugyan, hogy korábbi terveimet valahogy tető alá hozhassam, később azonban egyre inkább az az érzés hatalmasodott el rajtam: aligha írok én már az életben valami érdemlegeset. Ha nem is sikerült egyből legyűrni magamban a csengőszindrómával vészjelzett traumát — már csak azért sem, mert később újabbak következtek —, az effajta „munkaterápia”, „hasonszervi gyógy mód” fölöttébb hasznosnak bizonyult olyan szempontból is, hogy mélyebb, drámaibb valóságismerethez segített.

KÖNTÖS-SZABÓ ZOLTÁN

K. tiszteletes diáriuma, 1920-adik esztendő

RÉSZLET A FEHÉR ZÁSZLÓ ERDÉLY FELETT, AVAGY TRIANON GYERMEKEI C. CSALÁDI KRÓNIKÁBÓL

Veszélyben forog Erdély mezőgazdasági termelése, rémisztgetett Berkóci a nem hivatalos gazdaköri ülésünkön, Mosonyi, Pálfi s a többi tehetős nagygazda egyetértett B. baljós szavaival: merő rombolómunka, amit az utóbbi két esztendő agrárintézkedései Erdély mezőgazdaságában véghezvittek.

Vegyük például szűkebb pátriánkat, Aranyosszéket, így Berkóci, az eddig gondosan s szakszerűen bevetett, dúsan termő táblákat minden rendszer s szakértelem nélkül felaprózták parcellákra: ezek silányan vannak megművelve, de nagyon sokszor parlagon hagyatnak.

Az istállók üresednek, vette át a szót Pálfi presbiter, a szerűskerteket felveri a gyom: nap mint nap generációk szorgalmas, céltudatos, verejtékes munkája megy veszendőbe. Valamit tenni kellene, de mit? Meddig tűrjük még a magát földművelésügyi kormányznak nevező társaság esztelen intézkedéseit? Nem csak a magyarok, az erdélyi román gazdálkodók érdeke is változtatni ezen a lelkiösmeretlen rablógazdálkodáson.

Az agrárreformra, vélte Mosonyi, tényleg szükség van, ez elől senki nem zárkózik el, feltéve, ha a nagyokosok jól átgondolt terv szerint, céltudatos átmenetekkel valósítják meg.

Az a baj, heveskedett Pálfi, hogy a magyar birtokososztály részéről sincs semmiféle ellenállás evvel az esztelen, méltánytalan reformmal szemben.

Hát ha a többségi parasztság hallgatott, szoltám közbe, mit tehetett volna a kisebbség földműves-társadalma?

Kolozsváron Hollóval, méhészeti szakelőadáson. Az erdélyi méhészek főtitkára tartott előadást a teológia disztermében. Ki hitte volna, hogy közös figyelemmel hallgatjuk az előadó szavait, következésképp: megkövettem a harangozót, akire szerfölött haragudtam, amikor előzetes jóváhagyásom nélkül méhcsaládokat telepített az elhagyott kaptárakba.

A népszámláláson, hallottam Salamontól, az izraelita vallású hitsorsosok zsidó nemzetiségűnek kötelesek feltüntetni magukat. Bezzeg szépapáink, így a korcsmáros, a Monarchiában zavartalanul beszélhették a magyar nyelvet, anyanyelvük szerint magyarokként tartattak számon, tetszik érteni.

Knut Hamsun kapta az irodalmi Nobel-díjat.

Nicolae Iorga kemény bírálattal illette az erdélyi bíraskodást és igazgatást, példának a nagyszebeni esetet hozta fel: a kormány 4 szebeni bírót, 1 főügyészt és 1 tanácselnököt helyezett át, mondván, hogy idegen nemzetiségűek. Mi az oka az áthelyezéseknek, firtatta a történész professzor.

Na vajon, fitymálkodott a főkurátor, helyükbe új tisztviselőket hoznak az ókirályságból. Légyhessegetős mozdulatra lendítette hevítőlápatnyi tenyerét: áh!

A magyar kormányzópart önálló nemzeti királyságot kíván, így a budapesti hír, s mivel megszűnt a pragmatica sanctio, sürgősnek tartja az alkotmányrevíziót. Nagy horderejű kérdés, mit mondjak.

Vajon e népösszeírásban magyar atyánkfiai közül hányan választják a neofiták napraforgását, s a számlálóbiztosok elégedettségére ekként diktálják be a nevüket: Ciceu, Chișu, Naghi, et cetera.

Sűrű hóhullás, csipős hideg: a határban kötésig ér a hó. Idők haladtával a Mikulás is viszontagságosabb körülmények között rója Erdély falvait. Kis papném duzzog: megnézte volna a *Kisérteteket*, mivel még nem látta Sebesi Lászlót Ibsen drámájának főszerepében.

Nem vállaltam a cankózást Gyéresig, sem a fázódást a fűtetlen vonaton Kolozsvárig. (Megnőtt homlokkal duzzogott egész nap: egy ideig nem lesz bebocsáttatás a Sittim-völgybe.)

December teljében fa- és szénszállítási mizéria: iskoláink „átvétele” és a „Nándi-eskü” erőltetése helyett inkább fordítanak energiájukat a megnagyobbodott ország lakóinak normális életmenetére, kutyafüle, zöckent ki modoros indolenciájából Annánk keresztapja.

Pokolgép robbant a szenátus üléstermében, életét vesztette Dumitru Radu nagyváradi gör. kat. püspök, Greceanu miniszter, Coandă elnök állapota válságos, Cristea Miron metropolita is megsebesült.

Kísértetek hancúroznak a parókia falain bévül is, Istennek hála: csak Ibsen kísértetei. Hiába győzködtem páromat: nem anyagi meggondolásból szalajtottuk el Sebesi alakítását, egy szóval sem mondtam, hogy a varrógépe keveset hoz a konyhára. Azt meg honnan sejthettem: 100%-kal emelik a vasúti díjakat. Mikulás táján kötésig érő hó fődte az utakat, emlékeztettem Ibolyámat.

Soltész mentett meg a várható rekumozástól. Végre nem Sanyaró Vendel-orcával állított be. Nem ver az Isten bottal, így a kántortanító, Enea Pop primnotar is vizsgára kényszerül. A belügyi államtitkárság kiírása értelmében 15-én kezdődnek az egzamenek.

Csak annyit kérdeztem: miért e káröröm, mi rosszat tett kegyelmednek a főjegyző? Mire Ibolyám: hagyja, József, a tiszteletes úr ma bal lábbal kelt.

Nemzetiségi minisztérium felállítását rebesgetik, legalább lesz egy főrum, így a kántortanító, ahova elcipelhetjük sérelmeinket.

Kálit kis papném Puskás Gábornak csúfolja, örökké későn fut, s neki csak a béka füle jut. A postamester sem igazi boros férfiú, csak belenyalint a borba, s azon nyomban valami új hírrel traktál: a kolozsvári postások tiltakoznak, s csatlakoznak hozzájuk a vidékiek is, mivel a posta nem hajlandó kifizetni a különórakat. Ókelme és Marika asszony öt hónapja túlórázik, ingyen.

Tegnap Hangyából jövet: csuda esett! Onifor pópa szívélyes mosollyal fogadta bátortalan köszöntésemet. A közelgő szeretet ünnepe engesztelte ki irányomban, vagy sikerrel járt a primnotar békítő közbenjárása? Szánalmas: már az is megnyugvás, ha Isten szolgálai fogadják egymás üdvözlését. Pedig ez szerfölött természetes kellene hogy legyen.

A közelgő szeretet ünnepe nem vonatkozik a hatalomra: jó lesz gyakrabban gondolnom keleti majmocskaimra. Rájár a rúd a politikálókra: számos református, unitárius és katolikus paptársunk hurcoltatik el váratlanul, tettlegesen is bántalmazzák szerencsétleneket (nem kőszá hír!).

Tegnap a Községházán (behivatva), Guleraş főbíró kifüggesztést és kido-boltatást megelőzően tudatta a VI. hadtest parancsnokának ukázat: a hadizónákra való tekintettel bármiféle egyházi, közművelődési szervezés és gyűlésezés szigorúan tilos. A rendelkezés áthágása állam és hadsereg elleni komplottnak minősül, és a hadbírótság legsúlyosabb büntetését vonja maga után.

Csak néztem döblecesen a primprétorra, s kérdeztem: miféle hadizónáról van szó?

Fogalmam sincs, így ókelme.

Akkor meg milyen célt szolgál a katonai rendelet?

Válasza: mint fent. Guleraş átadott egy kunkorba csavarintott falragaszt, függeszem ki a diplomajátóra. A kisbíró már kikézbcsített Puskásnak, Salamonnak és Ciceunak egy-egy plakátot.

És Anton Milesnek, Onifornak? kérdeztem.

Alsófalura nem vonatkozik a rendelet, válaszolta kelletlenül, s szitkozódni kezdett: vigye el az ördög ezt a karácsony és szilveszter előtti megfélemlítő csizlikiséget. Kikisért bürójából, s elnézésemet kérte a becitalásért: meg kellett tennie, a Tordáról kapott utasítás értelmében. Egy letolást már átélt, emlékeztetett, amikor nem záratta be idejében a Gazdakört.

Bogdán doktorka méléző perceiben öntudatlan mozdulatokkal simogatja sétatotja vizslafőt formázó fogantyúját. Arra gondoltam: asszonykás kezeivel miként tudja világra cibálni az újszülötteket? Ma is gondterhelt vala: vajon visszatér trónjára Konstantin, az elzavart görög király? Mire a főkurátor: ha tudnád, mennyire nem érdekel, se Kemál, se Konstantin, se a mit-tudomén milyen bulibasa, ha tudnád, amice.

Ferenc atyámfia ingerültségét tapasztalván, elő sem mertem hozakodni avval, hogy a pokolgépes merénylet újabb áldozata Greceanu miniszter, továbbá. a két román püspök állapota válságos.

Áh, ne meredjetez rám, mint egy krakéler Góliátra, nem a csombordi okozza. Vet fel a dühödés: a budapesti sajtó támadja Jósika bárót, hej, hogy szétcsapnék a kávéházakban Flórián malakka botjával, a kutyaistenit, elnézést, tiszteletes asszony.

Nyomtatórúddal, főkurátor úr, tüzelte Ibolyám, az illik kegyelmed mar-kába, avval kéne szétüssön közöttük.

A pesti sajtó kikezdte Jósikát, mert audiencián jelent meg Bukarestben, a királynál. J. a római kat. Státus közgyűlésének határozata alapján jelent meg a kihallgatáson, s adta át a Státus folyamodványát, melyikben a kény-szerbérletek ügyében kért sürgős intézkedést az uralkodótól.

Írd meg Ákosnak, amice, biztatott kislányunk behemót keresztapja: nincs más gondjuk odaát, amikor egy stabil kormányt sem képesek kiállítani?

Gyászos december, bárha a végzetes gyász június 4-én tetőzött. Dumitru Radu püspök holttestét különvonaton szállították Nagyváradra. Elhunyt Coandă elnök (ő írta alá Brătianu helyett a kisebbségvédelmi szerződést), a szenátusban robbant bomba oltotta ki Ciorogiu püspök és Spiru szenátor életét is.

Tegnap vasúti szerencsétlenség történt Virágosvölgy és Gyéres között. Vesztglő szerelvénybe rohant egy katonavonat: 30 sebesültről tud a fáma. Feneşan szerint 15 katonahalottja van a tordakenderesi tragédiának. A vizsgálatall Roşu tordai főkapitányt bízták meg.

Sárosi fontossága teljes tudatában cifrázta a dobporgetést: Vitán bandájában is megállná a helyét. A gránitból faragott SALVE fölött adta tud-tára Felső-Szentser gyér kíváncsiskodóinak a VI. hadtest ünnepontó rendeletét.

Enea Pop szerfölött bizakodó hangulatban számolt be az Averescu-párt gondjairól: *gheară de ciine*, nevetett kárörvendve, kutyaszorító. Ave-rescu kormányát nem csak ellenzéki, de politikai körökben is avval vá-dolják, hogy nem kezdte meg a merénylet előtt a koalíciós tárgya-lásokat. Ahelyett, hogy érintkezést kerestek volna az ellenzékkel, inkább az összetűzési alkalmakat ragadták meg. Most úgy áll a helyzet, hogy egy-szerű fúzióval nem lehet megoldani a kormánykérdést, hanem tömör par-lamenti blokkot kell teremteni. Leginkább a federáció dolgozik ennek a megvalósításán, és igyekszik Take Ionescu pártját, valamint az erdélyi pár-tokat is bevonni. Most a megoldatlan reformok egész tömege áll a kor-mány előtt: a vasútügyek, a pénzügyek és az agrárreform súlyos kérdései nehéz helyzetbe sodorták Averescuékat.

Három nap óta ma láttam először józanon Hollót, ökelme is úgy járt, mint a Népliga. A liga genfi ülésén Cormick amerikai szenátor a kisebbsé-

gek helyzetéről szólva, kijelentette: kijózanodott a liga. Vajha: meddig tart e józanság úgy Jankó, mint a Népliga részéről?

Pálfi nem tudott azonosulni széleghossza főkurátorunk Apponyit illető sommás megállapításával, miszerint könnyű Kaposváron szónokolni.

Szerintem, kelt ki személytelennek tűnő hallgatásából, igenis megszívlelendő s útmutató Magyarország legfajsúlyosabb államférfiának izenete. Elég volt a karba tett sopánkodásból, a reménytelen s tétlen ödöngésből: a romániai magyarság nemtörődöm, fásult politikai passzivitásának véget kell vetni, ha továbbra is báván szemléljük az eseményeket: elsodortatunk. Hírünk-hamvunk se marad. Miért tegyük meg magunktól ezt a szivességet elleneinknek?

Apponyi Albertnek pártján állok magam is: ideje volna már energiáinkat a gazdasági munka szolgálatába állítani, és végezni is a munkát a legnagyobb intenzitással, úgy Magyarországon, mint az elkapcsolt területeken. Igenis, fel kell venni a munkát, ahogy teszik ezt a Holló Jankók, Berkócik, Pálfik, Mosonyik: vállalni kell a felelősséget Isten és ember, jelen és múlt előtt. És a jövő előtt.

A primnotar áthozta mutatóba a *Patria* című román újságot, jelenlétében olvastam el a kurta cikket. Hű és önfeledt nemzetiségekről ábrándozik a cikk, továbbá: a Romániában élő kisebbségi kérdés a legfontosabb problémák egyike, ennek megoldása az ország konszolidálását van hivatva előmozdítani. Az összes nemzetiségek kulturális és társadalmi érdekeinek gondozása végétt tervebe vették a kisebbségek államtitkárságának felállítását.

Azt mondtam tréfálkozva: ezt a cikket kifüggesztem a templomajtóra.

Magának, így ökelme neheztelve, soha nem tudok olyan hírt hozni, ami megnyerné a tetszését.

Újabb nagymérvű havazás, Guleraş főbíró kirendelte a jónépet az utcára: igen helyénvaló intézkedés, bárha majd mindenki bakafántoskodott. Véleményem: nem csak a gyalogjárókat, a Szentmihályra s a Tordára vezető főutakról is el kell lapátolni a havat. A Templom téren 75 centimétert mértem, mi lesz ebből, Istenem, ha még rakódik rá, s megmarad tavaszig. Árvíz?

Ákos legutóbbi levelében kormányalakítást jelzett, ma hírlelik a lapok: kormány alakult Teleki elnöklete alatt. Végre!

A népszámlálás adatai: Kolozsváron a magyarság százalékaránya 60, a románságé 30%, zsidó felebarátaink 10%-ban lakják Mátyás király szülővárosát. Kolozsvár összlakossága az Úrnak 1920-adik esztendejében: 67 497 lélek.

Állami összeírás szerint az erdélyi és a partiumi részeken 1 millió 325 ezer magyar találtatott. Ez a lakosság 28 százalékát teszi ki. De hol maradnak a magyar anyanyelvű zsidók? Leválasztották őket a partiumi és az erdélyi magyarokról, tanúm rá Alex Salamon: negyedmagával íratott be románnak. A magyar anyanyelvű görög katolikusokat és görögkeletieket is románnak számolták, holott az 1910-es népszámlálás, mely tudvalevőleg anyanyelv alapján történt, 80 ezer magyar görög katolikust és 15 ezer magyar görögkeletit mutatott ki.

Szeged ragaszkodik a kolozsvári egyetemhez: a város közönsége népgyűlést tartott egyetemünk Debrecenbe történt meghívása hatása alatt. A gyű-

lés résztvevői elhatározták: küldöttséget menesztenek Horthy kormányzóhoz és a kormányhoz.

Ibolyám újfent rá akart venni a havas utazásra: Kolozsváron a *Zsidónőt* adják, új szereposztással és betanulással. A régiék közül Lévay Ilona játszik (Recha szerepében). Kiegészíttem kis papnémmal: jövő esztendőben elsőnek kerítünk sort Halevy operájára.

Vasile Goldiş tárca nélküli miniszterré nevezték ki: hónapokra terjedő per dőlt el közte és Maniu között. Goldiş felrója Maniunak, hogy a Nemzeti Párt a demokrata federációval folytat közös taktikát. Goldiş inkább Brătianu konzervatív csoportjával kívánna együttműködni. Ami nagyon helyes és ésszerű, ez Enea Pop véleménye.

Szemelvényeket idéztem ökelmének a *Keleti Újság* aradi tudósítójának adott Goldiş-nyilatkozatból, mely említést tesz a Goldiş—Maniu-ellentétekről, a gyulafehérvári határozatok végrehajtását illetően: quae mutatio rerum, minő változása a dolgoknak, mondaná boldogult latintanárom, kinek fivérem vala a kedvenc latinosa, de ne kalandozzunk a múltba, domnu primnotar. Bizony, szerfölött nagy változás állott be Goldiş magatartásában, bárha az ön szemszögéből nézve nagyon ésszerű és helyes a tárca nélküli miniszter Brătianuval való rokonszenvezése. Goldiş úr, a gyulafehérvári határozatok egyik szövegezője, két esztendő múltán szerfölött ellentétbe jutott saját opusával, s ezt nem becsmérő értelemben mondom, főjegyző úr.

Ösmeri Goldiş nyilatkozatát, így a primnotar, s bárha nehezebbre esik, ki kell mondania: nem egy malomban örülünk. Mert ugyan mi bántót mondott G., csak kimondta nyíltan: akkor fogják végrehajtani az Alba Iulia-i proklamációt, ha a kisebbségek hú polgárai lesznek Romániának.

Hú és önfeledt polgárokról példálózott, szoltam közbe, a kolozsvári *Patria* cikkére emlékeztetve.

Egy jelzővel több vagy kevesebb, talán túlbuzgó volt a zszurnaliszta, vélte Pop, de mindazonáltal türelmesen hallgatta további fenntartásaimat: nem gondolja V. Goldiş, hogy éppen a gyulafehérvári határozatok becsületes végrehajtása eredményezné a nemzeti kisebbségek békés és nyugalmas együttműködését a többségi nemzettel?

Nem áll az, hogy megtagadtuk az Alba Iulia-i rezolúciókat, így a primnotar, hiszen Goldiş ma is azt papolja, hogy nem csak megfogalmazta ama határozatokat, de felelőssége tudatában jelenti ki: ma is azok alapján foglal állást.

Ez a kijelentése biztató és tiszteletre méltó, jegyeztem meg csöndesen, ökelme azonban az interjúban hozzátette: teljes szabadságot és demokráciát a román állampolgároknak ígértünk, s nem ellenségeinknek, ön ezt hogy értelmezi, domnu Pop?

Talán pontatlanul fordított az önök újságírója, szerintem Goldiş más-ként értelmezte az ellenség kifejezést, alighanem azon minoritásokra gondolt, akik sehogy sem akarnak belenyugodni a beteljesült történelmi változathatatlanúságba: eskümegtagadással s hasonló ellenszegülésekkel igyekeznek szembehelyezkedni az államérdekekkel.

Rosszul esett Enea Pop kicsit fensőséges (ne mondjam: fennhéjázó) modora, őszinteségét viszont méltányolni kényszerültem, magam is belendültem a színvallásba: Goldiş azt is nyilatkozta, hogy mi a saját hibánkból, még ma-

napság is „forradalmi állapotban” leledzünk, és ennek folytán nem kívánhatjuk az államtól, hogy teljesen szabadjára engedjen bennünket.

Először láttam sértődött villanást mandulavágású szemeiben: kedves tiszteletes úr, mihelyt önök elősmerik a román államhoz való tartozásukat, nyugodtan hajthatják a fejüket álomra. Én nem kételkedem Goldiş szavahihetőségében: az Alba Iulia-i határozatok valóra lesznek váltva, *pe deplin*, maradéktalanul.

Szerencsére a verandán hangzott el a fenti diszkusszió cigarettázás közben, ha Ibolyám fültanúja a leteremtéssel felérő kioktatásomnak, védelmemre kel minden bizonnyal. Védelme, ösmerve a „levantei” iránti ellenszenvét, belátatlan következményekkel járhatott volna.

Irodám ablakából az alkonyodó Templom térre látok: ha Szél báró egyebet sem tett életében, a gránitból faragott SALVE-val örökállót alkotott. Mire gondolhatott ökelme, amikor megbízta a kőfaragókat? Salve Salvator, megváltó Krisztusunk? Üdvözlégy, Mária, kit az Isten fia öröktől fogva magának választott anyjának? De hiszen nem katolikus, unitárius vala ökelme.

Azt gondoltam, többértelmű az öt indigókék betű: szólt a havasokból leereszkedőknek csakúgy, mint a Tordáról jövőknek. Mindenkinek, aki csak átalhaladott vagy végképp megtelepedett Szentseren. Hullongál a hó: a szentmihályi utat szegélyező, gombaforma kerékvetőkön hóbarett fehérlik.

A fentieket jegyeztem diáriumomba fél órával ezelőtt, most: szakad a hó, nem látni a papi lakot övező kökerítésig sem. Annánk egy képeskönyvvel foglalja el magát: csöndes kislány, áldott teremtés. Kis papném a nappaliban pedálozza a Pfaf-varrógépet: ágyneműt varr, rendelésre. Holnapután jön az Angyal.

Ez egy kétbalkezes kormány, becsmérelte Averescuékát a primnotar, alaposan belegabalyodott a nemzeti kisebbségek kérdésébe, még a többség is kárhooztatja a kormány terveit. Már maga a nemzetiségi szó is szerencsétlen kifejezés: egy demokrata államban nincsen nemzetiség, csak akkor, ha az egyik elnyomja a másikat, és igazságtalanul válik a gyöngébbel szemben. Untátom, tiszteletes úr?

Biztosítottam: nem untat, sőt.

Néhány takarékos kortyolás után ekként folytatta: ha azonban úgy a többség, mint a kisebbség egyformán részesül a kormányzati rendszer szigorában vagy kedvezésében, nem lehet nemzetiségről szó, hanem egyazon ország egyenjogú polgáraitól, akik csak nyelvük és vallásuk szerint ütnek el egymástól. Népével szemben minden becsületes állam csak egyetlen kritériumot állíthat fel: jó polgárok legyenek, s ha valaki vét az államrend ellen, avval szemben az életben levő törvényeket kell alkalmazni. Ilyen egyszerű ez, domnu preot, morzsolgatta-puhítgatta Regalia Mediáját.

A jadekőből faragott majmocsákra gondoltam: hallgatásra intettem magam. Tejszerű fehérség uralta a verandát: a kinti havas világ megtört az ablakokat behálózó jégvirágok sűrű indázatán.

Miért nem állítanak fel külön minisztériumot, nézett kunkori füstje után a primnotar, külön minisztériumot a tolvajoknak, az örülteknek, a gazembereknek? Ugyan mire szolgál, s kinek jó a külön miniszter vagy államtitkárság a minoritások részére? Megmondjam, tiszteletes úr?

Talán magamtól is kitalálom, szerénykedtem: gyűlöletszításra, arra jó, domnu primnotar. Csüggedten néztem cigarettám rohamos kurtulását.

Angyallátogatás előtti órák a szentseri paplakban; a tiszteletes asszony karácsonyfát díszít, férje Annácskát felügyeli a hálószobában. Nagy szakértelemmel teszi tisztába a kislányt. Tövisiné szerint híján vannak a szigornak: már rég szobatiszta kellene, hogy legyen Anna... Zsályamenta, köménymag, ánizs és kamilla keverékéből főzött teával itatja, majd visszahelyezi a madár-szemű ágyacskába. Annácska a keleti majmocskákkal foglalja el magát. Apja a kiságy mellé húzza a szívtámlájú széket; térdére fekteti diáriumát, keze ügyébe helyezi a kék erekkel átszótt márvány kalámárist.

Ma két esztendeje jelentek meg Tordán a megszálló csapatok, ma két esztendeje teremtette le Flóriánt indolens főkurátorunk: még nem vagyunk temetésen, ráér itatni az egereket, ha a hideg lehű sír peremén ácsingálunk. Aztán ez esztendő júniusában, kizökkenvén színlelt egykedvűségéből — ökelme is bögni kezdett. Másnap Mátyás városának Fő terét lepték el Ferdinand katonái, a bíraskodó Párizsból hoztak magukkal engedélyt: foglaljátok el az erdélyi részeket! Istennek hála: elmúltak a szívlubbogásos verandai cigarettázások, s eljött a remények évadja. Egy magára utalt népkisebbség táborba tömörülése most a legfőbb cél: *békés lustrára* gondolok, életfenntartásunk érdekében.

Népszámlálási adatok összegezése. Eddigelé a következő városok népszámlálási adatai váltak ösmertté: Kolozsvár összes lakossága 67 497, ebből magyar 38 330, román 17 025, zsidó 9188. Nagyvárad lakossága 67 000, ebből magyar 60 százalék, román 12 százalék, zsidó 23 százalék, egyéb 5 százalék. Arad összes lakossága 62 490, ebből magyar 39 399, román 12 469, zsidó 5306, német 3012, egyéb 2304. Marosvásárhely összes lakossága 31 145, ebből magyar 23 285, román 3952, zsidó 3274, német 456, egyéb 178. Brassó összes lakossága 39 994, ebből magyar 15 036, román 12 185, német 11 137, zsidó 1499. Szatmár összes lakossága 37 378, ebből magyar 24 679, román 4832, zsidó 7726, német 180, egyéb 152. Lugos összes lakossága 20 036, ebből magyar 4235, román 7621, német 5983, zsidó 1774. Torda összes lakossága 15 059, magyar 64, román 28, német és sváb 0,8, zsidó 4,6 százalék, a többi vegyes. Szilágy-somlyó lakossága összesen 6926, ebből magyar 49, román 25, zsidó 22 százalék.

Szenteste: „Pásztorok, pásztorok örvendezve, sietnek Jézushoz Betlehembe...” Harmóniumon kísértem kis papnémat: énekes szubrettként sem vészett volna el a színpadi deszkákon. Drámai naiva helyett egy mezei lelkész felesége lett: a Gondviselő akarta így, amikor Simó egyházi a Pataki-portára kalauzolta azt a pirulós legátust.

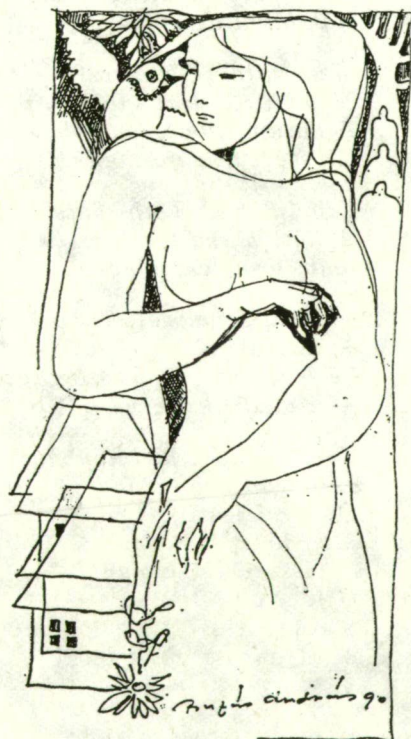

Prózaik okokból el kellett halasztani az ajándécsomagok kibontását, alighanem megszívlelendő Tövisiné sürgető tanácsa: ideje rászoktatni lányunkat a szobatisztaságra.

Annánk a kiságy rácsába kapaszkodva nézte a mócok földjén termett karácsonyfát, melynek koronája súrolta a nappali mennyezetét: egyetlenünk szemeiből visszatükröződtek a fenyőt világító csavarintott gyertyák lángjai.

Holnapi beszédemet Lagerlöf Selma beszélyére (*A szent éj*) építettem. Üdvözlőlevél fivéremtől, némi méltatlankodással megpaprikázva: miért éppen rajta kérem számon egyes pesti orgánumok felelőtlen megnyilvánulásait? Ami a „stabil kormányt” illeti, így Ákos: Heuréka! Teleki Pált bízták meg kormányalakítással, aki (mintha én nem tudnám!) erdélyi vétetésű. Öcskös, így kezdte a levelet: nagyon szívére vette legutóbbi levélsoraimat.

A világ legjobb sakkozója: Emanuel Lasker.

BUZÁS ANDRÁS GRAFIKÁJA